

Fènix o l'esperit de Renaixença - Joan Estelrich

Joan Estelrich era el fill de guàrdia civil que va dirigir la col·lecció Bernat Metge, el brillant intel·lectual catalanista que no va dubtar a passar-se al govern de Burgos. Llegir *Fènix o l'esperit de Renaixença*, publicat per primera vegada el 1934, ens mostra les complexitats de la nostra història.

El llibre, aparegut poc després de la victòria electoral de Francesc Macià, es pot entendre com la defensa tàctica d'una certa idea de la tradició, però també com una mostra de les contradiccions d'un "intel·lectual d'acció" abans de la guerra civil. D'una banda, hi trobem el vocabulari de la dreta influïda pel feixisme (*aristocràcia, jerarquia, energia, política viril, transcendència*). De l'altra, hi descobrim una defensa inequívoca de la catalanitat: Estelrich considera el compromís de Casp com l'inici de la decadència, i la derrota del 1714 com la pèrdua de les llibertats. Avui dia, seria difícil no subscriure moltes de les seves afirmacions: "Els catalans som un poble, no una raça; una cultura, no una estirp", "La unitat hispànica es constata sobretot en els aspectes negatius, en els defectes", "Sospito que el nostre nacionalisme és, purament i simplement, antinacionalisme".

Autor i crític, editor i dinamitzador, Joan Estelrich (Felanitx, 1896 – París, 1958) entén la Renaixença com un estat d'ànim més que no pas com un període històric: es tracta d'apuntalar el futur a partir dels antecessors. El camí, segons ell, és l'humanisme català, equidistant entre el folklorisme nacionalista i el modernisme d'origen estranger. Partidari del "realisme espiritualista", Estelrich lamenta la falta de penetració dels escriptors del seu temps, que potser és també el nostre: "Grans sectors de la nostra vida no han pres estat literari".

En l'homenot que li va dedicar, Pla el presenta alhora com un gourmet i un gourmand. Curiós Joan Estelrich, que utilitza l'adjectiu *beat* en sentit negatiu, i *sacerdotal* en sentit positiu. Cita Nietzsche, però també Keyserling (que va criticar el militarisme alemany), Goethe i Bergson, Maragall i Crexells. Ben mirat, l'autèntic fènix va ser ell mateix, que després de criticar l'ànima homogeneïtzadora de l'Estat va ser l'ambaixador permanent de l'Espanya franquista a la Unesco. Intel·lectual incòmode, no va ser acceptat pel falangisme. Ens queda, en tot cas, la seva lucidesa: "Ni fórem irlandesos, irreductibles; ni fórem escocesos, aprofitadors".